

Лопаткіна І.В.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Національна економіка: аспекти дослідження поняття

Мета кожного - жити добре. Добробут продукується економічними діями людей, їх особистою економічною політикою. Можна сказати так: добробут – це продукт економіки. Економічні дії окремих суб'єктів опосередковуються ринком і, одночасно, є рушійною силою останнього. Але ці дії певною мірою непередбачувані, хаотичні. З іншого боку, вони поєднуються в єдину, інколи непереборну, силу, яка створює цінові міхури. Їх вибухи деякими експертами розглядаються, як природній механізм врівноваження ринку. Але цей процес не безболісний і, так би мовити, витратний, що в умовах ресурсних обмежень є абсурдним і неприпустимим. Єдиним інструментом, за допомогою якого можна виправити складну ринкову ситуацію, або вчасно їй запобігти, є державна економічна політика. Це – економічна аксіома. Регулюючий вплив з боку держави визнаний за необхідний в будь-якій ринковій системі, але сила, методи впливу не є однотипними в часі, потребують конкретно-історичної обумовленості. Крім того, різноманіття економічних моделей вказує на те, що навіть в однакових часових обставинах, економічна політика має свою специфіку, яка корелює з економічною унікальністю кожної окремої країни. Виникає питання – чи можна взагалі говорити про загальну економічну політику, про уніфіковані рецепти подолання проблем, якщо існує поділ економік за національною (тобто неповторною, такою, що не має жодного аналогу) ознакою.

Оскільки в основі державної політики знаходиться не безпосередньо ринкова економіка, а її особлива національна модель, то цілком логічним є дослідження сутності та аспектів національної економіки, як поняття.

Перш за все, національна економіка – інтегроване поняття. Основні напрямки його дослідження – визначення семантики кожного елементу окремо і в поєднанні. Основний аспект дослідження – пошук відповіді на питання: «чи

виникає специфічне змістовне навантаження інтегрованого поняття і, якщо «так», - який ефект такого поєднання».

По-друге, суттєвий аспект дослідження – історичний. Еволюціонували погляди на те, що уявляє собою нація, економіка. Виникло і зазнало змін поняття «національна економіка». Напевно, зворотною дією ці трансформації накладали відбиток на економічну поведінку людей, обумовлюючи хід історичних подій. Таким чином, в дослідженні і аналізі терміну «національна економіка» необхідно враховувати історично-генетичний підхід.

По-третє, чи є національна економіка економікою нації? Коло яких суб'єктів вона охоплює? Кого можна вважати творцями і власниками національного багатства? Хто має право скористатися результатами функціонування даної економіки? На чію користь повинен здійснюватись перерозподіл? Ці питання торкаються аспектів соціальної спрямованості національної економіки, її соціальної політики, яка покликана нівелювати диференціацію, нерівність, зменшити відчуття несправедливості, не допустити соціальних сплесків, що можуть спричинити руйнацію існуючої соціально-економічної системи. Соціальна політика, відтак, є суб'єктивно-національною. Важливим окремим аспектом дослідження є взаємозв'язок понять «національна економіка» та «соціальна політика».

У четвертих, якщо національна економіка виокремлює економіку у визначених межах, то дана економіка має (може мати, повинна мати?) свої власні цілі, шляхи досягнення яких можуть конфліктувати з інтересами інших економічних одиниць – інших національних економік. Метою будь-якої економіки є добробут її суб'єктів. Метою національної економіки є максимізація добробуту нації. В якій мірі така постановка цілі є коректною, а дії щодо досягнення – припустимими? Що обмежує прагнення нації реалізувати свої бажання через спрямування власної економіки на досягнення максимальних результатів в умовах глобалізації, відкритості ринків та превалювання ідеї рівних можливостей вільного ринку?

В п'ятих, в якій мірі національне в економіці співвідноситься із загальним? Наскільки національні особливості опосередковують дію загальних процесів, і навпаки?

По шосте, що визначає розвиток національної економіки – внутрішні або зовнішні фактори? Додатковий аспект – чи є «більш національними» закриті економіки? Чи національне проявляється тільки через взаємовідносини з іншими економіками?

Наприкінці означимо декілька запитань, з яких випливають аспекти дослідження поняття «національна економіка»:

- чи може виникати дилема – національні інтереси або економічні?
- яку роль в становленні національної економічної моделі відіграє менталітет, антропогенні характеристики, природно-кліматичні умови, релігійні постулати?
- коли ми говоримо про економіку, то визначаємо її рівні – макро, мезо, мікро. Чи розповсюджується змістовне навантаження поняття «національна» на кожен з них, чи національною може бути лише економіка країни? А що ж тоді: рівні – не національні?

І, головне – що визначає економіку як національну? Чи потрібні для її створення, існування певні атрибути? Чи атрибутами закріплюється статус «національна»?

Дослідження поняття «національна економіка» з урахуванням його багатоаспектності дозволить знайти відповіді на поставлені запитання і дати максимально вичерпну характеристику цього інтегрованого терміну. Це уявляється важливим з огляду на необхідність проведення економічної політики – національної чи уніфікованої. Яка з них може бути більш дієвою і ефективною? Взагалі: дилема існує?